

วรรณกรรมไทพวน : ความสัมพันธ์กับสังคม

นายภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

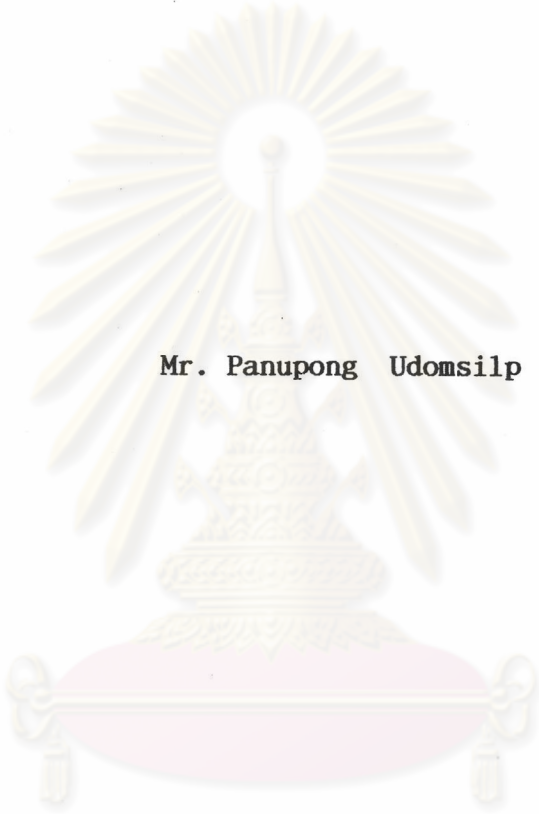
พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-953-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I19110435X

TAI PHUAN'S LITERATURE : ITS RELATION TO SOCIETY

Mr. Panupong Udomsilp

A Thesis Submitted in Partail Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-953-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วรรณกรรมไทพวน : ความสัมพันธ์กับสังคม
โดย นายภาณุพงศ์ อุดมศิลป์
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุกัญญา ภัทราชัย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....*Santi*.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุดงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....*Suvanna*.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพ็ชร)

.....*Suphanna*.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุกัญญา ภัทราชัย)

.....*Chalida*.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ : วรรณกรรมไทพวน : ความสัมพันธ์กับสังคม (TAI PHUAN'S LITERATURE : ITS RELATION TO SOCIETY) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.สุภัฏญา ภัทราชัย, 329 หน้า. ISBN 974-633-953-2

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ วรรณกรรมนิทานไทพวน ในอำเภอปากพลี จังหวัด นครนายก และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทพวนกับสังคม

ผลการศึกษาวินิจฉัยวิเคราะห์ วรรณกรรมนิทานไทพวนทั้ง 101 เรื่อง แบ่งเป็นวรรณกรรมนิทาน ลายลักษณ์ 3 เรื่อง และวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะ 98 เรื่อง พบว่าลักษณะโครงสร้างของวรรณกรรม นิทานไทพวนมีโครงเรื่องไม่ซับซ้อน และโครงเรื่องซับซ้อนตามประเภทของนิทานและความยาวของเนื้อ เรื่อง วรรณกรรมนิทานลายลักษณ์มีการเปิดเรื่องและปิดเรื่องคล้ายวรรณกรรมลายลักษณ์โดย ทั่วไป ส่วนวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะได้ปรับเปลี่ยนกลวิธีการเปิดเรื่องและปิดเรื่องอย่างง่าย ๆ ตาม จุดประสงค์ในการเล่าและกลวิธีของผู้เล่า วรรณกรรมนิทานไทพวนส่วนใหญ่เล่นอเนกแนวคิดเกี่ยวกับบูรพกรรม การบำเพ็ญทานบารมี ความรัก ชนชั้น และคุณธรรม โดยสะท้อนจากพฤติกรรมของตัวละคร เป็นสำคัญ ลักษณะตัวละครในวรรณกรรมนิทานไทพวน ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นตัวละครในอุดมคติ มีชาติกำเนิดเป็น ลูกกษัตริย์และเป็นตัวแทนฝ่ายคุณธรรม ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นตัวละครแบบฉบับ ประพฤติแต่คุณความดี และมีความงามเป็นเลิศ ตัวละครฝ่ายร้ายมีทั้งมนุษย์และอมมนุษย์ เป็นผู้ประพฤติดแต่ความชั่วและจิตใจ ผักใฝ่ในอกุศล ส่วนตัวละครผู้ช่วยมีหน้าที่คอยช่วยเหลือตัวละครเอกให้รอดพ้นจากภยันตรายและยังช่วย เสริมบทบาทของตัวละครเอกให้โดดเด่นยิ่งขึ้น ด้านความขัดแย้งของตัวละครมักเกิดจากความรัก ความ โลก ความโกรธ ความหลง และความแตกต่างด้านฐานะทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ อันนำไปสู่ปัญหาความ ขัดแย้งทั้งในระดับสังคมและระดับกลุ่มสังคมและระดับต่างสังคม

วรรณกรรมนิทานไทพวนมีบทบาทและหน้าที่ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังในงานประเพณีและพิธีกรรม ต่าง ๆ ให้การศึกษาและปลูกฝังค่านิยมด้านต่าง ๆ แก่คนในสังคม นอกจากนี้ยังช่วยเสริมวัฒนธรรมให้ สัมบูรณ์และเข้มแข็งขึ้น ช่วยรักษาแบบแผนของสังคม และช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเพื่อ ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของชาวไทพวนตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ภาควิชา ภาษาไทย
สาขาวิชา วรรณคดี
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C510032 : MAJOR THAI
KEY WORD: TAI PHUAN LITERATURE / PAKPLI DISTRICT NAKHONNAYOK PROVINCE /

LITERATURE AND SOCIETY

PANUPONG UDOMSILP : TAI PHUAN'S LITERATURE : ITS RELATION TO SOCIETY.

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. SUKANYA PATRACHAI. 329 PP.

ISBN 974-633-953-2

The purpose of this thesis is to analyze the Tai Phuan literature in Pakpli District, Nakhonnayok Province and to study the relationship between Tai Phuan literature and Tai Phuan society.

The result of the study reveals that the 101 texts can be divided into 3 texts of written literature and 98 texts of oral literature. The complexity of plots, depending on the category and length of texts, can be divided into the more complex and the less complex plots. The opening and ending style of the written texts is similar to other literature, but in the oral texts, the style is changed according to the purposes and techniques of the narrator. The themes in most stories emphasize Buddhist law of kamma, alms as a spiritual act for merit and passion and virtue, reflected from the character's behavior. The male characters, being in the royal family and representing virtue, are idealistic characters. The female characters are type characters with good behavior and perfect beauty. The antagonists, both humans and supernatural-beings, do evils and cling to the source of evil deeds. The support characters are a help to the main characters. The conflict of characters comes mainly from passion, greed, anger, infatuation and economic differences in the same or different society. Tai Phuan literature is related to society and has various functions. It gives entertainment and amusement as well as educates the people. Besides, it plays an important role in strengthening the solidarity of the Tai Phuan people.

ภาควิชา..... ภาษาไทย
สาขาวิชา..... วรรณคดี
ปีการศึกษา..... 2538

ลายมือชื่อนิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุภัตญา ภักตราชัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ และได้สละเวลาตรวจแก้ไขงานวิจัยมาด้วยดีตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพชร รองศาสตราจารย์ ดร.ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์สำเร็จและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ท่านผู้หญิงเชิญ พิศลยบุตร ที่ได้กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย คุณศุภชัย แสงทอง ที่เอื้อเฟื้อและให้ยืมต้นฉบับตัวเขียนเรื่องกาละเกต ท้าวแบ้ และจันทน์โชติ วิทยากรทุก ๆ ท่านที่ให้ข้อมูลประเภทมุขปาฐะอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยอย่างยิ่ง คุณพรพรรณ แซ่หลิม คุณคณินนิตย์ อาษาพร คุณอภิสมัย วุฒิพรพงษ์ ที่เอื้อเฟื้อที่พักอาศัยและให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูล คุณนาฎยา ทองดี ที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา คุณพัชรีย์ จาปาและคุณอัศวิทย์ เรืองรอง เพื่อนผู้ให้คำแนะนำในการแก้ไขงานวิจัย คุณปรีชาพล ชารีวรรณ ที่ช่วยพิมพ์และให้คำแนะนำในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปัญหาในการจัดพิมพ์ข้อมูล และผู้วิจัยขอระลึกถึงความมีน้ำใจของพี่ ๆ น้อง ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือทุก ๆ ด้านด้วยความเต็มใจ และคุณฉลาวัลย์ คลังบุญครอง ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
สมมุติฐานของการศึกษาวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	3
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย.....	4
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย.....	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสภาพท้องถิ่นและกลุ่มชาติพันธุ์.....	12
1. จังหวัดนครนายก.....	12
1.1 ประวัติความเป็นมาของจังหวัดนครนายก.....	12
1.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดนครนายก.....	13
2. อําเภอบางพลี.....	14
2.1 ประวัติความเป็นมา.....	14
2.2 สภาพทั่วไปของอําเภอบางพลี.....	15
3. ตำบลเกาะหวาย.....	18
3.1 ประวัติความเป็นมา.....	18
3.2 สภาพทั่วไปของตำบลเกาะหวาย.....	18

4.	ตำบลหนองแสง.....	19
4.1	ประวัติความเป็นมา.....	19
4.2	สภาพทั่วไปของตำบลหนองแสง.....	19
5.	บ้านท่าแดง.....	20
6.	บ้านเกาะหวาย.....	21
7.	บ้านหนองหัวลิง.....	21
8.	ประวัติความเป็นมาของชาวไทพวนในอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก.....	22
9.	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มชนไทพวน.....	23
10.	วิทยากร.....	28
3	การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานไทพวน.....	34
	การจำแนกประเภทวรรณกรรมนิทานไทพวน.....	34
1.	ตำนาน.....	35
2.	นิทานชาดก.....	37
3.	นิทานศาสนอน.....	40
4.	นิทานชีวิต.....	42
5.	นิทานอธิบายเหตุ.....	43
6.	นิทานตลก.....	45
7.	นิทานลูกโซ่.....	47
	การศึกษาลักษณะโครงสร้างของวรรณกรรมนิทานไทพวน.....	48
1.	โครงเรื่อง.....	48
1.1	โครงเรื่องไม่ซับซ้อน.....	48
1.2	โครงเรื่องซับซ้อน.....	50
2.	การดำเนินเรื่อง.....	52
2.1	การเปิดเรื่องของวรรณกรรมนิทานลายลักษณ์.....	52
2.2	การเปิดเรื่องของวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะ.....	58
2.3	การปิดเรื่องของวรรณกรรมนิทานลายลักษณ์.....	60
2.4	การปิดเรื่องของวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะ.....	69

3.	แนวคิด.....	73
3.1	แนวคิดเรื่องบูรพกรรม.....	74
3.2	แนวคิดเรื่องทานบารมี การทำบุญสร้างกุศลไว้สำหรับภพหน้า.....	77
3.3	แนวคิดเรื่องความรัก.....	79
3.4	แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องชนชั้น.....	84
3.5	แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม.....	85
3.6	แนวคิดทางอ้อมเกี่ยวกับคตินิยมจากวรรณกรรมนิทานไทย.....	92
4.	ตัวละคร.....	94
4.1	ตัวละครเอกฝ่ายชาย.....	95
4.2	ตัวละครเอกฝ่ายหญิง.....	103
4.3	ตัวละครผู้ช่วยตัวละครเอก.....	108
4.4	ตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์หรือตัวละครฝ่ายร้าย.....	112
5.	ปมขัดแย้ง.....	118
5.1	ความขัดแย้งในระดับครอบครัว.....	119
5.2	ความขัดแย้งในระดับกลุ่มสังคม.....	124
5.3	ความขัดแย้งในระดับต่างสังคม.....	125
4	บทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมนิทานไทย.....	129
1.	วรรณกรรมนิทานไทยให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชนไทย.....	129
1.1	ความบันเทิงใจจากตัวเรื่องวรรณกรรมนิทานไทย.....	134
1.2	ความบันเทิงใจในมุขตลกของวรรณกรรมนิทานไทย.....	152
2.	วรรณกรรมนิทานไทยทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์และเข้มแข็งขึ้น.....	170
2.1	ประเพณีการแต่งงาน.....	171
2.2	ประเพณีการสู่ขวัญ.....	174
2.3	ประเพณีการผูกเสี่ยว.....	176
2.4	ประเพณีเงินเฮือนดี.....	177
2.5	ประเพณีการทำบุญ-กรวดน้ำ.....	178
2.6	ประเพณีบุญกฐิน.....	179

2.7	พิธีอยู่กรรม.....	180
2.8	การเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวไทพวน.....	181
2.9	การละเล่นของกลุ่มชนไทพวน.....	183
3.	วรรณกรรมนิทานไทพวนเป็นเครื่องมือให้การศึกษาแก่กลุ่มชนไทพวน.....	184
3.1	การปลูกฝังค่านิยมเรื่องการถือศีล 5.....	185
3.2	การปลูกฝังค่านิยมเรื่องการทำบุญ.....	188
3.3	การปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรม.....	190
3.4	การปลูกฝังค่านิยมเรื่องการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี.....	192
3.5	การปลูกฝังค่านิยมเรื่องความกตัญญูทวดเวที่.....	193
3.6	การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิง.....	195
4.	วรรณกรรมนิทานไทพวนเป็นเครื่องมือควบคุม และรักษาแบบแผนของสังคม..	198
5.	บทบาทในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน.....	201
5.1	ความเชื่อเรื่องเจ้าพ่อกาละเกด.....	201
5.2	การอ่านวรรณกรรมนิทานลายลักษณ์ในพิธีขอฝน.....	206
6.	การปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะ.....	207
6.1	บทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมนิทานมุขปาฐะที่ปรับเปลี่ยนไปจาก วรรณกรรมนิทานลายลักษณ์.....	208
6.2	การปรับเปลี่ยนบทบาทและความสำคัญของตัวละครเอก.....	209
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	211
	บรรณานุกรม.....	214
	ภาคผนวก.....	220
	ภาคผนวก ก.....	221
	ภาคผนวก ข.....	235
	ประวัติผู้เขียน.....	329